

Zij betrouwen hem de verzorging en opvoeding hunner lievelingen volkomen aan. Ik durf hem deze gewichtige boodschap niet aanbetrouwen.

802. TONEN, WIJZEN.

Laten zien.

Tonen drukt die gedachte zonder meer uit.

Wijzen drukt de bijgedachte uit, dat dit geschiedt om iemand te onderrichten of te helpen.

Iemand een boek tonen. Toon mij uw werk. Iets met de vinger tonen.

Ik zal u wijzen, hoe gij dat werk moet verrichten. Hij wees mij de weg. Iemand de deur wijzen.

803. TOUW, KOORD, LIJN, REEP, KABEL.

Wat dient om te binden.

Touw is de algemene benaming.

Koord is gewoonlijk hetzelfde als touw, maar in Z.-Ned., waar het woord *touw* weinig bekend is, betekent het bepaaldelijk : betrekkelijk dun touw.

Lijn is een lang touw, dat gebruikt wordt om iets te trekken of vast te houden.

Reep is een breed gevlochten touw dat bij paardentuigen en aan boord van schepen gebruikt wordt.

Kabel is een dik touw in 't algemeen, maar geldt ook als benaming van een bepaalde soort van touw, t. w. van een op een bepaalde wijze samengestelde soort van touw : een zwaar touw — inzonderheid tot scheepsgebruik — uit drie in elkander gedraaide gewone touwen samengesteld.

Met een touw iets vastbinden. Het touw vieren.

Hij ontknoopt voorzichtig het koordeken van het pak. Vliegers, aan een koordje opgelaten, een herfstvermaak. Dat de koord te dik was en een schaar daarvoor niet diende.

Trekken zij de lijn te strak, zo lopen ze groot gevaar. De plannen varen bij ons te lande altijd nog met de trekschuit; de lijn breekt wel zesmaal eer zij hun bestemming bereiken.

Het roeiboortje kwam op de reep, en sloeg om. De reep van een katrol.

De kabels van hangende bruggen. De kabel vieren.

804. TREFFEN, AANGAAN, SLUITEN.

Met betrekking tot een overeenkomst, een verdrag, enz. duidt *treffen* op het vaststellen der voorwaarden, *aangaan* op het aangaan van de verplichting en *sluiten* op het tot stand brengen van de overeenkomst.

Treffen en sluiten worden nooit gebruikt voor een eenzijdige verplichting, doch enkel voor een wederzijdse verbintenis, overeenkomst, verdrag, enz.

805. TRILLEN, BEVEN, SIDDEREN, RILLEN, BIBBEREN.

In een snel golvende beweging zijn.

Trillen is de zwakste uitdrukking; het is een snelle maar zacht golvende beweging.

Beven wijst op een hogere graad van beweging; bij levenloze voorwerpen drukt het zelfs de allerhoogste graad van beweging uit.

Sidderen is een hevig beven, veroorzaakt door innerlijke aandoening; het wordt alleen gezegd van levende wezens.

Rillen is een trillen, veroorzaakt door een tijdelijke vermindering van warmte, en wordt ook alleen van levende wezens gezegd, evenals

Bibberen, dat een aanhoudend rillen aanduidt en dus sterker is dan rillen.

De snaar trilt.

Van schrik beven. Zijn hand beefde van aandoening. De aarde beefde onder zijn voeten.

Zij sidderden van angst. Ik sidder nog als ik aan het gevaar denk.

Hij rilde van de kou. Het is om van te rillen, zo ontzettend is het.

Wij bibberden van de kou.

806. TROOSTEN, OPBEUREN.

Opnieuw moed en vertrouwen inboezemen.

Troosten is door woorden of daden trachten verdriet te lenigen, een geleden verlies te helpen verlichten en vertrouwen in de toekomst op te wekken.

Opbeuren is bemoeiden, een door diepe droefheid terneergeslagen gemoed met nieuwe levensmoed bezielen.

Iemand troosten over het verlies van een dierbare afgestorvene.

Die tijdning zal hem opbeuren.

807. TROTS, INBEELDING, HOOGMOED, HOVAARDIJ.

Het gevoel van werkelijke of vermeende eigenwaarde.

Trots is een gevoel van eigenwaarde, van fierheid, van groot zelfvertrouwen dat tot grote dingen in staat stelt. Het wordt ook vaak gebruikt voor een gevoel van eigenwaarde dat ongegrond is.

Inbeelding is de verbeelding die iemand heeft van zich zelf, met betrekking tot zijn gewaande of overdreven voorgestelde voortreffelijkheden.

Hoogmoed is het gevoel dat men meer is dan anderen en dit in alles laat blijken; het is het tegendeel van nederigheid of deemoed.

Hovaardij is vertoon van hoogmoed.

Een edele, rechtmatige trots. Een onverdraaglijke trots. Zijn trots kende geen grenzen.

Dwaze inbeelding van eigen verdiensten. Wat heeft die man een inbeelding! Men behoeft aan de inbeelding van zulke heertjes niet onnodig voedsel te geven.

Zij waren door hoogmoed verblind. Hoogmoed komt vóór de val.

Die trotse hovaardij, die, door waan en inbeelding opgeblazen, in waarde en voortreffelijkheid zich ver boven het gros harer medemenschen verheven acht.

808. TROUWeloos, ONTROUW.

Zonder trouw.

Trouweloos is hij, die van een vrijwillig aangegane verbintenis opzettelijk afwijkt, ten einde zich zelf te bevoordelen en anderen te benadelen. Dit bepaalt zich niet tot één geval, daar het hier min of meer een karaktertrek is.

Ontrouw heeft meer betrekking op een bepaald geval en is dus nog geen algemene eigenschap van het karakter. Het duidt ook wel aan, dat iemand een aangegane verbintenis niet nakomt, doch dit is dan meer te wijten aan veranderde inzichten; hierbij behoeft ook niet altijd aan eigenbelang te worden gedacht.

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

